

### 13. Beretning fra Statens Forsøgsvirksomhed i Plantekultur.

#### Forsøg med Eftersaaning af mislykkede Udlægsmarker samt Udlæg i Rug.

Forsøg med Eftersaaning af mislykkede Udlægsmarker er med Understøttelse af det kgl. danske Landhusholdningsselskab udført paa Ørsløv Skolelod i Aarene 1877 til 1886 af afdøde Statskonsulent *P. Nielsen*. De første Aars Resultater har *P. Nielsen* selv bearbejdet og meddelt i Tidsskrift for Landøkonomi\*). Nærværende Beretning omfatter dog hele Forsøgsperioden, og Resultater af Eftersaaningsforsøg paa Askov Forsøgsstation og Kulturer paa Landbohøjskolens Mark er desuden medtaget her.

Beretningen er udarbejdet af Assistent *E. Lindhard*.

Bestyrerne af Statens Forsøgsvirksomhed i Plantekultur.

---

#### Indledning.

Hver Gang en tør Forsommer har medført mangelfuld Spiring af Kløver- og Græsfrøet i vore Udlægsmarker, bliver Spørgsmaalet om Eftersaaning igen levende for Landmanden. Han staar da overfor Valget, at ompløje Udlægsmarken og fuldstændig undvære sin 1. Aars Græsmark i det følgende Aar eller at nøjes med en tarvelig, ukrudtsfyldt Mark, hvis det da

\*) 5. R. 3. Bd. S. 252.

ikke skulde vise sig muligt ved fornuftig og rettidig Eftersaaning at udbedre Skaden.

Men ikke alene i de enkelte Aar, hvor hele Marken slaar fejl, har Spørgsmaalet Interesse. Det er altid nyttigt at vide, hvad der kan gøres for at bøde paa Mangler i Græsmarkens Plantebestand. Udbyttet afhænger i saa høj Grad af, om de rette Planter er til Stede i et passende Antal, og der er næsten altid Pletter, Huller og Mangler i Udlægsmarken. Manglerne kan være meget forskellige og de kan have mange Aarsager: Frø med mangelfuld Spireevne, daarligt Sædebed, for grund eller for dyb Nedfældning af Frøet, hvorved navnlig de smaa-frøede Arter spirer slet, Lejesæd, der ofte ødelægger Udlægget paa lave og muldrige Partier af Marken, solskoldede Pletter og Pletter efter Kornhobe, der har staaet for længe paa et Sted. Kløveraalen kan svække og udtynde Kløverarterne, og Bægersvampen kan i vaade Efteraar og milde Vintre fuldstændig ødelægge Bælplanterne. Og, selv hvor Marken om Efteraaret staar lovende, kan Frost og Snelæg i Vinterens Løb foraarsage slemme Huller i Plantebestanden. Et jævnt og tæt Plantedække i den unge Græsmark er da Undtagelsen, større og mindre Mangler er Regelen, selv der, hvor man til Udlæg anvender bedste Frø og sammensætter sin Frøblanding med Omhu og Forstand.

Men Spørgsmaalet om Udlægsmarkens Eftersaaning er sammensat og vanskeligt at besvare. Opgaven bliver forskellig alt efter Græsmarkens Formaal og Manglernes Art. Hvert enkelt Tilfælde maa bedømmes og behandles for sig. Og der kræves et meget indgaaende Kendskab til de enkelte Græsmarksplanters Udviklingsmuligheder under forskellige Forhold hos den, der paa dette Omraade vil give Raad og Vejledning. Det er derfor næppe tilfældigt, at *P. Nielsen*, der havde et saa grundigt Kendskab til vore Græsmarkers Mangler og Fortrin, samtidig med at han begyndte paa sine Undersøgelser over Græsmarkens hensigtsmæssigste Besaaning optog systematiske Forsøg vedrørende Eftersaaningen.

Fra 1877 til 1886 har *P. Nielsen* da paa Ørsløv Skolelod anstillet en hel Række Forsøg til Belysning af dette Spørgsmaal. De første Aars Resultater af disse har han meddelt ved Foredrag i Landhusholdningsselskabet i 1879 og 1881 og senere offentliggjort i Tidsskrift for Landøkonomi. Nærværende

Beretning omfatter Resultaterne fra hele Perioden for hver af de heri omhandlede Forsøg, saavel de første, for hvilke *P. Nielsen* selv har gjort Rede, som de sidste, der ikke tidligere har været offentliggjorte.

De Spørgsmaal, der gennem disse Forsøg ønskedes besvarede, var efter *P. Nielsen* følgende:

1. Spirer Frøet af Græsser og Bælgplanter lige saa godt, naar det saas ved Midten af September, som naar det udsaas til sædvanlig Tid i Udlægsmarken om Foraaret?
2. Vil de fremspirede Planter ved en saa sildig Udsæd blive kraftige nok til at modstaa Vinterkulden?
3. Hvilke Arter egner sig bedst til Eftersaaning om Efteraaret, og hvilke er de mest haardføre?
4. Forudsat, at de om Efteraaret fremspirede Planter kan overleve Vinteren, vil de da opnaa et saadant Forspring for Planter, der først fremspirer efter Udsæd om Foraaret, at de i første Aars Mark kan give et betydeligt større Udbytte end disse?
5. Vil der efter Udsæd af det samme Kvantum Frø faas et tættere og mere frodigt Plantedække, naar mislykkede Marker pløjes og behandles godt med Harven, før Frøet saas, end naar dette udsaas umiddelbart paa Stubjorden og kun nedbringes med et Par Træk af Letharven?

Svaret søgtes gennem følgende enkelte Forsøg:

- A. Forsøg med aftalte Frøkorn udsaaet om Efteraaret. (Ørsløv).
- B. Forsøg med Frø af samme Prøve udsaaet uden Dækfrugt i September og April. (Ørsløv).

Desuden er der af nyere Undersøgelser medtaget:

- C. Frø af samme Prøve udsaaet uden Dækfrugt til forskellig Tid om Efteraaret. (Landbohøjskolen).
- D. Eftersaaning paa let Sandjord i Jylland. (Askov).

### Talbehandling og Tekst.

Ved Opgørelsen er det tilstræbt at gøre alle Tal, som der kunde være Tale om at sammenligne, ensbenævnte. Udbyttet er i samtlige Tabeller saa vidt mulig angivet som Hø, og det er overalt omregnet til Centner pr. Td. Land. Plantetallet er, hvor Spireevnen var ubekendt, beregnet paa 100 Frø, og hvor denne var bekendt, paa 100 spiredygtige Frø.

Ved 2 Forsøgsrækker har det vist sig nødvendig at bibeholde en Tvedeling af Perioden, saaledes at de af *P. Nielsen* tidligere offentliggjorte Tabeller er holdt for sig selv. Der er nemlig den Gang samtidig med Opgørelsen foretaget Forandringer og Udvidelser i Forsøgsplanen. I alle andre Tilfælde er Resultatet af hver enkelt Forsøgsrække gengivet i en enkelt Tabel, og i Stedet for at opføre Resultaterne fra hvert enkelt Aar er her angivet Gennemsnitsresultaterne for hele Perioden med en Tilføjelse af højeste og laveste Udbytte. Herved opnaar man paa samme Tid Oversigt over Hovedlinierne og Indsigt i Forsøgets Enkeltheder. For yderligere at forhøje Overskueligheden er Gennemsnitstallene udhævede. Endelig er Græsser og Bælgplanter ved denne, i Modsætning til den gamle Opgørelse, holdt hver for sig.

Teksten er saavel ved Stoffets Ordning som i Enkelthederne holdt saa nær de ældre Beretninger som mulig og ofte er disse uddragsvis lagt til Grund for Redegørelsen. Hovedparten af Forsøgsarbejdet, saavel som de Synspunkter ud fra hvilke Resultaterne er behandlet, skyldes da afdøde Statskonsulent *P. Nielsen* selv.

#### A. Forsøg med aftalte Frøkorn, udsaaet om Efteraaret.

Forsøget falder i to Afsnit,  $18^{77/78}$  til  $18^{81/82}$  \*) (Tabel A 1) og  $18^{82/83}$  til  $18^{85/86}$  (Tabel A 2). Det er anstillet paa god, skør, lermuldet Jord i Bygstub efter Brak og Hvede, hvert Aar paa samme Maade. Saattiden var i første Periode omtrent 15. September, i anden Periode omtrent 1. September. Af flere Bælgplanter og Græsarter blev der af hver Art udsaaet 200 Frøkorn paa gravet Jord, i første Periode dog kun 100 Frøkorn paa gravet Jord og 100 Frøkorn paa ubehandlet Stubjord. I begge Tilfælde blev Frøet nedbragt ved nogle Træk af en Rive. Paa den gravede Jord blev de fremspirede Planter nøjagtig optalte i November eller December Maaned, naar Frosten begyndte at indfinde sig. I Stubben fandt derimod ingen Optælling Sted, da en saadan her viste sig praktisk uigennemførlig. Endelig næste Sommer, i de første Dage af Juli, blev samtlige Planter talte og vejede efter at være afskaarne 1 til  $1\frac{1}{2}$  Tomme over Roden.

I Tabellerne er Græsarter opførte for sig og Bælgplanter for sig i Rækkefølge efter det Antal Planter, der har overvintret paa gravet Jord efter Udsæd af 100 Frøkorn.

\*) T. t. L. 5. R. 3. B. S. 255.

Undersøger vi nu, hvad Svar Forsøget har givet paa det første af de opstillede Spørgsmaal, om Græsmarksplanternes Frø kan ventes at ville spire lige saa godt udsaaet ved Midten af September som om Foraaret, da ses det ved et Blik paa Tabellernes forreste Rubrik, at Spiringen har været særdeles tilfredsstillende. Af Græsarterne er gennemsnitlig fremgaaet 34, af Bælgplanterne 32 Planter af 100 Frø ved Udsød 15. September (Tabel A 1), ved Udsød 1. September (Tabel A 2) henholdsvis 28 og 37 Planter. Til Sammenligning hermed kan tjene, at de almindeligt dyrkede Kløver- og Græsarter paa 24 Udlægsmarker\*) i Gennemsnit har givet 26 Planter af 100 spiredygtige Frø. Spiringen har altsaa her ved Efteraarssaaning uden Dækfrugt vist sig kendelig bedre. Aarsagen hertil maa særlig søges i, at Fugtigheden om Efteraaret er højere end om Foraaret, samt i, at en Mængde smaa Frø i Udlægsmarken bliver nedbragt for dybt\*\*), hvilket næppe har været Tilfældet i dette Forsøg, hvor Frøet kun har været nedfældet med en Haandrive.

Ogsaa det andet Spørgsmaal, hvordan de fremspirede Planter vil være i Stand til at overvintre, er belyst gennem dette Forsøg, idet Planterne har været optalt baade Efteraar og Foraar. Resultatet er her langt fra saa gunstigt som for Spiringens Vedkommende.

Ved Udsød 15. September er overvintret 20 Planter efter 100 Frø, eller 58 % af de fremspirede Planter, som Gennemsnit af alle Græsarterne og kun 8 Planter, eller 26 % af alle fremspirede Planter, af Bælgplantearterne.

Ved Udsød 1. September er Forholdet kendeligt bedre, nemlig henholdsvis 24 Planter af 100 spiredygtige Frø, eller 80 % af alle fremspirede Planter, af Græsarterne og 13 Planter, eller 35 %, af Bælgplanterne.

I de tidligere omtalte 24 Udlægsmarker overvintrede i Gennemsnit, alle Arter taget under et, ca. 78 % af samtlige Planter. I nærværende Forsøg efter Udsød d. 15/9 overvintrede, beregnet paa samme Maade, derimod kun 47 %, ved Udsød d. 1/9 dog 65 %. Den sildige Efteraarssaaning har saaledes

---

\*) Undersøgt af *P. Nielsen* i Aarene 1877 til 1881. T. f. L. 5. R. 1. B. S. 598.

\*\*) Se T. f. L. 4. R. 12. B. S. 660.

Tabel A 1.

100 Frøkorn af hver Art udsaaet d. 15. September 18<sup>77</sup>/<sub>78</sub>—18<sup>81</sup>/<sub>82</sub>,  
dels paa gravet Jord, dels paa Stubjord.

Ørslev Skolelod.

| Nr.              | Plantens Navn                | Antal Planter af 100 Frøkorn udsaaet paa: |        |        |                |        |        |                |        |        | Af 100 frem-spirede Planter over-vintrede paa gravet Jord | Grøn-vægt pr. Plante i Gram |
|------------------|------------------------------|-------------------------------------------|--------|--------|----------------|--------|--------|----------------|--------|--------|-----------------------------------------------------------|-----------------------------|
|                  |                              | a. gravet Jord                            |        |        |                |        |        | b. Stubjord    |        |        |                                                           |                             |
|                  |                              | frem-spirede                              |        |        | over-vintrede  |        |        | over-vintrede  |        |        |                                                           |                             |
|                  |                              | Gennem-snitlig                            | Højest | Lavest | Gennem-snitlig | Højest | Lavest | Gennem-snitlig | Højest | Lavest |                                                           |                             |
| Græssarter.      |                              |                                           |        |        |                |        |        |                |        |        |                                                           |                             |
| 1                | Draphavre . . . . .          | 59                                        | 77     | 36     | 41             | 75     | 15     | 37             | 59     | 12     | 69                                                        | 1·05                        |
| 2                | Blød Hejre . . . . .         | 52                                        | 69     | 21     | 29             | 56     | 9      | 26             | 57     | 3      | 56                                                        | 0·70                        |
| 3                | Alm. Rajgræs . . . . .       | 51                                        | 75     | 28     | 28             | 50     | 3      | 26             | 55     | 4      | 55                                                        | 0·95                        |
| 4                | Eng-Rævehale . . . . .       | 39                                        | 71     | 23     | 28             | 43     | 16     | 21             | 31     | 4      | 72                                                        | 0·19                        |
| 5                | Agerhejre . . . . .          | 40                                        | 59     | 8      | 28             | 45     | 4      | 21             | 30     | 5      | 70                                                        | 2·18                        |
| 6                | Timothé . . . . .            | 33                                        | 49     | 17     | 23             | 44     | 4      | 13             | 31     | 0      | 70                                                        | 0·28                        |
| 7                | Italiensk Rajgræs . . . . .  | 45                                        | 72     | 18     | 20             | 40     | 0      | 17             | 38     | 2      | 44                                                        | 0·67                        |
| 8                | Engsvingel . . . . .         | 33                                        | 48     | 22     | 18             | 33     | 0      | 17             | 34     | 0      | 55                                                        | 0·27                        |
| 9                | Hundegræs . . . . .          | 20                                        | 41     | 7      | 17             | 41     | 1      | 14             | 27     | 0      | 85                                                        | 0·10                        |
| 10               | Stivbladet Svingel . . . . . | 12                                        | 31     | 0      | 9              | 27     | 0      | 4              | 15     | 0      | 75                                                        | 0·10                        |
| 11               | Alm. Rapgræs . . . . .       | 14                                        | 19     | 6      | 7              | 16     | 0      | 4              | 10     | 0      | 50                                                        | 0·18                        |
| 12               | Kamgræs . . . . .            | 26                                        | 22     | 6      | 6              | 11     | 0      | 5              | 12     | 0      | 23                                                        | 0·15                        |
| 13               | Fløjlsgræs . . . . .         | 16                                        | 45     | 4      | 5              | 17     | 0      | 5              | 8      | 0      | 31                                                        | 0·22                        |
| Gennemsnit . . . |                              | 34                                        |        |        | 20             |        |        | 16             |        |        | 58                                                        | 0·54                        |
| Bælgplanter.     |                              |                                           |        |        |                |        |        |                |        |        |                                                           |                             |
| 1                | Humle-Sneglebælg. . . . .    | 33                                        | 62     | 6      | 14             | 26     | 0      | 17             | 32     | 0      | 42                                                        | 1·23                        |
| 2                | Gul Rundbælg . . . . .       | 38                                        | 58     | 17     | 12             | 22     | 0      | 11             | 16     | 0      | 32                                                        | 1·29                        |
| 3                | Blodkløver. . . . .          | 33                                        | 72     | 3      | 11             | 36     | 0      | 10             | 17     | 0      | 33                                                        | 1·16                        |
| 4                | Sildig Rødkløver. . . . .    | 27                                        | 58     | 14     | 8              | 18     | 0      | 8              | 23     | 0      | 30                                                        | 0·90                        |
| 5                | Tidlig Rødkløver . . . . .   | 43                                        | 67     | 20     | 6              | 20     | 0      | 7              | 25     | 0      | 14                                                        | 1·33                        |
| 6                | Foder-Lucerne . . . . .      | 34                                        | 53     | 0      | 6              | 18     | 0      | 6              | 21     | 0      | 18                                                        | 0·17                        |
| 7                | Alsikekløver . . . . .       | 21                                        | 38     | 3      | 4              | 10     | 0      | 7              | 29     | 0      | 19                                                        | 0·36                        |
| 8                | Hvidkløver . . . . .         | 25                                        | 46     | 6      | 4              | 15     | 0      | 8              | 33     | 0      | 16                                                        | 0·50                        |
| Gennemsnit . . . |                              | 32                                        |        |        | 8              |        |        | 9              |        |        | 26                                                        | 0·87                        |

Tabel A 2.

200 Frøkorn af hver Art udsaaet uden Dækfrugt d. 1. September  
 18<sup>82</sup>/<sub>83</sub>—18<sup>85</sup>/<sub>86</sub> paa gravet Jord.  
 Ørsløv Skolelod.

| Nr.              | Plantens Navn                  | Af 100 spiredygtige Frøkorn |        |        |                                           |        |        |                | Af 100 fremspirede Planter overvintrede | Udbytte                   |                        |
|------------------|--------------------------------|-----------------------------|--------|--------|-------------------------------------------|--------|--------|----------------|-----------------------------------------|---------------------------|------------------------|
|                  |                                | frengik Antal Planter       |        |        | Ved Optællingen d. $\frac{1}{7}$ fandtes: |        |        |                |                                         | Grønvægt pr Plante i Gram | Centner Hø pr. Td. Ld. |
|                  |                                | Gennemsnitlig               | Højest | Lavest | Gennemsnitlig                             | Højest | Lavest | Antal Stængler |                                         |                           |                        |
| Græsarter.       |                                |                             |        |        |                                           |        |        |                |                                         |                           |                        |
| 1                | Blød Hejre . . . . .           | 52                          | 69     | 35     | 53                                        | 63     | 45     | 149            | 102                                     | 1·13                      | 20                     |
| 2                | Agerhejre . . . . .            | 42                          | 61     | 20     | 46                                        | 51     | 29     | 100            | 110                                     | 3·03                      | 31                     |
| 3                | Drophavre . . . . .            | 45                          | 53     | 34     | 41                                        | 56     | 7      | 69             | 91                                      | 1·27                      | 13                     |
| 4                | Alm. Rajgræs . . . . .         | 44                          | 62     | 22     | 39                                        | 61     | 9      | 164            | 88                                      | 2·25                      | 21                     |
| 5                | Italiensk Rajgræs . . . . .    | 40                          | 61     | 20     | 30                                        | 53     | 0      | 89             | 73                                      | 1·93                      | 15                     |
| 6                | Engsvingel . . . . .           | 41                          | 52     | 29     | 29                                        | 45     | 9      | 33             | 70                                      | 0·51                      | 3                      |
| 7                | Eng-Rævehale . . . . .         | 27                          | 43     | 4      | 26                                        | 47     | 3      | 1              | 96                                      | 0·13                      | 0·6                    |
| 8                | Timothé . . . . .              | 24                          | 50     | 4      | 21                                        | 54     | 2      | 3              | 86                                      | 0·22                      | 1                      |
| 9                | Gulaks . . . . .               | 18                          | 41     | 0      | 21                                        | 51     | 3      | 7              | 108                                     | 0·03                      | 0·1                    |
| 10               | Stivbladet Svingel . . . . .   | 19                          | 36     | 3      | 15                                        | 27     | 2      | 0              | 82                                      | 0·04                      | 0·1                    |
| 11               | Hundegræs . . . . .            | 21                          | 33     | 2      | 14                                        | 29     | 0      | 1              | 67                                      | 0·12                      | 0·3                    |
| 12               | Fløjlsgræs . . . . .           | 19                          | 37     | 2      | 13                                        | 26     | 1      | 13             | 70                                      | 0·24                      | 0·8                    |
| 13               | Alm. Rapgræs . . . . .         | 10                          | 21     | 2      | 8                                         | 16     | 1      | 2              | 85                                      | 0·07                      | 0·1                    |
| 14               | Kamgræs . . . . .              | 14                          | 37     | 8      | 7                                         | 13     | 0      | 1              | 39                                      | 0·10                      | 0·1                    |
| 15               | Fioringræs . . . . .           | 7                           | 16     | 0      | 3                                         | 9      | 0      | 0              | 38                                      | —                         | —                      |
| Gennemsnit . . . |                                | 28                          |        |        | 24                                        |        |        |                | 80                                      | 0·74                      | 7·1                    |
| Bælgplanter.     |                                |                             |        |        |                                           |        |        |                |                                         |                           |                        |
| 1                | Humle-Sneglebælg. . . . .      | 49                          | 53     | 45     | 27                                        | 46     | 0      | 31             | 55                                      | 1·00                      | 6                      |
| 2                | Gul Rundbælg . . . . .         | 35                          | 48     | 26     | 20                                        | 37     | 1      | 18             | 57                                      | 2·39                      | 5                      |
| 3                | Foder-Lucerne . . . . .        | 39                          | 44     | 31     | 14                                        | 36     | 2      | 8              | 35                                      | 0·28                      | 0·8                    |
| 4                | Sildig Rødkløver. . . . .      | 33                          | 44     | 19     | 13                                        | 28     | 0      | 2              | 40                                      | 0·38                      | 1                      |
| 5                | Tidlig Rødkløver, Europa . . . | 43                          | 52     | 35     | 10                                        | 19     | 1      | 3              | 23                                      | 0·46                      | 0·8                    |
| 6                | Tidlig Rødkløver, Amerika . .  | 46                          | 59     | 33     | 9                                         | 13     | 0      | 0·5            | 18                                      | 0·31                      | 0·6                    |
| 7                | Hvidkløver . . . . .           | 21                          | 27     | 12     | 7                                         | 18     | 0      | 0              | 33                                      | 0·46                      | 0·6                    |
| 8                | Alsikekløver . . . . .         | 28                          | 40     | 13     | 6                                         | 11     | 0      | 0·5            | 20                                      | 0·20                      | 0·3                    |
| Gennemsnit . . . |                                | 36                          |        |        | 13                                        |        |        |                | 35                                      | 0·61                      | 1·9                    |

givet et maadeligt, den tidlige Saaning derimod et ret tilfredsstillende Resultat. Tages Græsarterne for sig, har Resultatet endogsaa været særdeles tilfredsstillende. Anderledes med Bælgplanterne, selv om den tidlige Saaning ogsaa for disse har bevirket nogen Fremgang. Undersøges hvert Aar for sig, da har Kløverarterne overvintret ret godt i 3 Aar af 9, men i 6 Aar af 9 er de gaaet næsten fuldstændig bort. Ved sildig Saaning har de kun overvintret 1 Aar af 5, ved den tidlige 2 Aar af 4. Gul Rundbælg og Humle-Sneglebælg har holdt sig betydelig bedre. Ved den tidlige Saaning har de kun slaaet fejl 1 Gang i 4 Aar, ved den sildige Saaning har Rundbælg slaaet fejl 3 Gange og Sneglebælg 2 Gange i 5 Aar.

Svaret paa det andet Spørgsmaal bliver da ret betinget og vil omtrent lyde saaledes: *Rettidig udsaaet, nødig alt for langt ind i September, har de fleste Græsarter overvintret ret tilfredsstillende, medens Bælgplanterne og navnlig Kløverarterne, selv om de fra Efteraaret har været vel udviklede, kun undtagelsesvis har overvintret godt.*

Det tredie Spørgsmaal lød: Hvilke Arter egner sig bedst til Eftersaaning om Efteraaret, og hvilke er de mest haardføre? Ogsaa til Løsning af dette Spørgsmaal giver disse Forsøg os nogen Vejledning.

I Tabellerne er Arterne opførte i Rækkefølge efter det gennemsnitlige Antal overvintrede Planter af 100 Frø. Disse Tal er dog ikke noget direkte Udtryk for Vinterfastheden (Haardførheden). Adskillige Forhold har Indflydelse paa Plantetallet, blandt andre Frøets Størrelse. *P. Nielsen* opstillede den almindelige Lov, at jo større Frøene er, desto færre gaar der til Grunde, desto flere Planter af 100 Frø. Vi vil dog nøjes med at kalde det en Regel, der i hvert Fald gælder, naar Forskellen i Størrelse er stor — f. Eks. Drap-havre og Fioringræs —, men næppe tør forudsættes at holde Stik overfor mindre Variationer i Størrelse, som de kan findes indenfor den enkelte Art. Et Blik paa Tabellerne vil vise, at det gennemgaaende er de storfrøede Arter, som staar øverst.

Dette Forhold begrundes dog ikke alene derved, at de store Frø har givet flest Planter om Efteraaret. De store Frø spirer ikke alene bedre end de smaa, men de giver større og kraftigere Kimplanter, der hurtigere naar en saadan Udvikling, at de kan modstaa ugunstige Vejrforhold. Og jo hurtigere en

Art udvikler sig, desto bedre vil den blive rodfæstet før Vinterens Komme, og desto bedre vil den i Regelen kunne modstaa Vintervejrligets Omskiftelser.

Den følgende Hovedrubrik (se Tab. A 1 og A 2), „af 100 fremspirede Planter overvintrede“, giver vel det nøjeste Udtryk for Vinterfastheden under de givne Forhold. Dog heller ikke disse Tal har Krav paa fuld Nøjagtighed, idet der undertiden — varierende fra Aar til Aar og fra Art til Art — er fremspiret en Del Planter, efter at første Optælling har fundet Sted. Hvor stor denne Fejlkilde er, lader sig ikke nøjagtig angive, men dens Tilstedeværelse illustreres ganske godt af Tallene for Blød Hejre, Agerhejre og Gulaks. De har givet henholdsvis 102, 110 og 108 % overvintrede Planter (A 2).

Vender vi os til det femte Spørgsmaal, hvorvidt der kan ventes et tættere og frodigere Plantedække, naar Frøet udsaas i ompløjet Jord, end naar det direkte udsaas i Stubben, da maa Svaret søges udelukkende i Tabel A 1. Dette Forsøg strækker sig kun over de første 5 Aar.

Af 100 Frøkorn er der da gennemsnitlig overvintret 20 Planter paa gravet Jord mod 16 Planter i Stubbjord. For Bælgranternes Vedkommende er Forholdet imidlertid vendt om, idet der her er overvintret 8 Planter i gravet Jord mod 9 i Stubben. Forøgelsen falder navnlig paa Hvidkløver og Alsikekløver, og det er jo muligt, at disse spæde Planter bedre har kunnet modstaa Vinteren paa fastere Jord i Læ mellem Stubbene end paa den omgravede, løsere Jord.

I det hele er Antallet af de overvintrede Planter pr. 100 spiredygtige Frø altsaa ikke blevet meget forøget derved, at Stubbjorden er bleven omgravet forud for Eftersaanningen. Planterne er derimod paa den gravede Jord bleven betydelig kraftigere end paa Stubben. Holder vi os til de Arter, som hyppigst anvendes til Eftersaanning, nemlig Draphavre, Agerhejre, Rajgræsarterne, Humle-Sneglebælg og Tidlig Rødkløver, da har de i Gennemsnit givet et Udbytte af 941 Gram paa gravet Jord, mod 425 Gram paa Stubbjord. Omregnet pr. Td. Ld. faar vi paa gravet Jord 94 Centner Grønvægt, paa Stubbjorden kun 43. Skønt disse Tal ikke tør opstilles som almen-gyldige, viser de dog tilfulde, at Jordens Behandling før Eftersaanningen kan have stor Indflydelse paa Udbyttet af Græs-

marken i det følgende Foraar. Alle de øvrige undersøgte Arter, der i det hele giver et meget ringe Udbytte, er ikke kendelig begunstigede ved Gravningen. Denne maa da siges navnlig at begunstige Udviklingen og forøge Udbyttet af de mest hurtigt voksende Arter.

**B. Forsøg med Frø af samme Prøve udsaaet uden Dækfrugt baade i September og April.**

Ogsaa disse Forsøg falder i to Afsnit, der er opgjorte hver for sig, idet Saatiden om Efteraaret i Forsøgsperiodens 4 sidste Aar er forandret fra 15. til 1. September. Tabel B 1 omfatter Aarene 18<sup>78</sup>/<sub>79</sub> til 18<sup>81</sup>/<sub>82</sub>, og denne Del af Forsøget har tidligere været offentliggjort\*), Tabel B 2 Aarene 18<sup>82</sup>/<sub>83</sub> til 18<sup>85</sup>/<sub>86</sub>; denne Del af Forsøget har ikke tidligere været offentliggjort. Parcelstørrelsen har været 7 Kvadratfod. Frøet er udsaaet i Ramme, og de enkelte Parceller har ligget umiddelbart op til hinanden. Frøet blev samtidig afvejet og af den samme Prøve til Udsæd Foraar og Efteraar. Forsøget for de to Aarstider lagdes Side om Side paa samme ensartede Jordstykke. Samtlige Arter saaes uden Dækfrugt. Jorden var lavtliggende, skørmuldet og kraftig. Den blev vel tilberedt før Saaingen fandt Sted. Paa de efteraarssaaede Parceller fandt første Slæt i Almindelighed Sted sidst i Juni eller først i Juli og paa alle Parceller samtidig. De foraarssaaede Parceller blev dog ofte slaat noget senere og undertiden slet ikke. I September afskrællede Grønsværen. Planterne blev afskaaret 1½ Tomme over Roden, og Antal Planter, disses Højde, Grønvægt og Høvvægt bestemtes.

Formaalet med dette Forsøg var at give Svar paa Forsøgsplanens fjerde Spørgsmaal, der lød: „Hvis de om Efteraaret fremspirede Planter kan overleve Vinteren, vil de da opnaa et saadant Forspring for Planter, der først fremspirer efter Udsæd om Foraaret, at de i første Aars Mark kan give et betydelig større Udbytte end disse? Hovedinteressen knytter sig da her til Udbyttetallene. Før vi gaar over til en nærmere Undersøgelse af disse, skal vi se lidt nærmere paa Plantebestanden, der dog kun er fuldstændig opgjort for den sidste Del af Perioden (Tab. B 2). Frøets Renhed, Spireevne og Gramvægt har her været bekendt. Det anvendte Frøkvantum har i Almindelighed udgjort 600 til noget over 1000 spiredygtige Frø pr. Parcel — de

\*) T. f. L. 5. R. 3. B. S. 265.

højeste Frøtal for de mindste Frø. Paa Grundlag af det udsaaede Antal spiredygtige Frø og det samlede Plantetal ved Opgravningen er da „Antal Planter af 100 spiredygtige Frø“ beregnet.

For den første Del af Perioden (Saaid  $1\frac{1}{9}$ ) har vi kun det samlede Antal Planter at holde os til. Græsarterne giver herefter gennemsnitlig omtrent lige mange Planter efter Udsæd Foraar og Efteraar, medens Bælgplanterne, der ved Efteraarsudsæd er gaaet næsten fuldstændig bort, efter Udsæd om Foraaret giver et ret tilfredsstillende Plantedække.

Gaar vi derefter til Periodens anden Del (Saaid  $1\frac{1}{3}$ ), da forandrer Billedet sig fuldstændig. Græsserne har gennemsnitlig givet 24 Planter af 100 spiredygtige Frø ved Efteraarsudsæd, men kun 14 ved Udsæd om Foraaret, og selv for Bælgplanterne er Plantetallet lige saa højt for Udsæd Efteraar som Foraar (Tab. B 2). I den sidste Periode har da Efteraarssaaning givet langt flere Planter, men Foraarssaaning kendelig færre end i den første. For Efteraarssaanings Vedkommende tør vel det højere Plantetal sættes i Forbindelse med den tidligere Saaning, og Resultatet her stemmer særdeles godt overens med Resultatet fra Efteraarssaaning med aftalte Frøkorn (sml. Tab. A 2). Nedgangen i Plantetallet ved Foraarssaaning i Forsøgets sidste Aar maa derimod søges i Forhold, der ligger udenfor Forsøgets Plan, formentlig i afvigende Vejrforhold, Jordens Tilstand el. lign.

For yderligere at anskueliggøre Plantedækkets forskellige Tæthed efter Udsæd Efteraar eller Foraar skal anføres, at for hver 100 Planter, som var fremgaaet efter Udsæd om Foraaret, fandtes paa de tilsvarende Forsøgsstykker efter Udsæd om Efteraaret følgende Antal Planter af nedennævnte Arter:

| Efter Udsæd $1\frac{1}{9}$ — $1\frac{1}{3}$ |         | $1\frac{1}{9}$ — $1\frac{1}{3}$ |         |
|---------------------------------------------|---------|---------------------------------|---------|
| Draphavre .....                             | 75—167  | Eng-Rævehale .....              | 132—450 |
| Agerhejre .....                             | 37—178  | Timothe .....                   | 241—630 |
| Ital. Rajgræs .....                         | 36—111  | Humle-Sneglebælg .              | 13—67   |
| Alm. Rajgræs .....                          | 60—152  | Rødkløver .....                 | 15—86   |
| Hundegræs .....                             | 112—100 | Alsikekløver .....              | 50—220  |
| Engsvingel .....                            | 119—185 | Hvidkløver .....                | 34—125  |

Her skal endnu erindres om, at samtlige Arter i Forsøget har været udsaaet i Renbestand. Og der er næppe Tvivl om,

Tabel B 1.

Bælgplanter og Græsarter udsaaet uden Dækfrugt, Foraar og  
Efteraar 18<sup>78</sup>/<sub>79</sub>—18<sup>81</sup>/<sub>82</sub>.

Ørslev Skolelod.

| Nr. | Plantens Navn          | Udsæd i Pd. pr. Td. Ld. | Frøet udsaaet om Efter-<br>aaret omkr. 15. Septbr. |                    |        |        |   | Frøet udsaaet om For-<br>aaret omkr. 25. April |                    |        |        |    |
|-----|------------------------|-------------------------|----------------------------------------------------|--------------------|--------|--------|---|------------------------------------------------|--------------------|--------|--------|----|
|     |                        |                         | Høudbytte i Ctnr. pr.<br>Td. Ld.                   |                    |        |        |   | Høudbytte i Ctnr. pr.<br>Td. Ld.               |                    |        |        |    |
|     |                        |                         | 1. Slæt                                            | 2. Slæt            | Ialt   |        |   | 1. Slæt                                        | 2. Slæt            | Ialt   |        |    |
|     |                        |                         |                                                    | Gennem-<br>snitlig | Højest | Lavest |   |                                                | Gennem-<br>snitlig | Højest | Lavest |    |
|     | Græsarter.             |                         |                                                    |                    |        |        |   |                                                |                    |        |        |    |
| 1   | Drophavre . . . . .    | 48                      | 14.5                                               | 25.1               | 39.6   | 77     | ? | 18.5                                           | 19.4               | 37.9   | 97     | 14 |
| 2   | Agerhejre . . . . .    | 28                      | 24.8                                               | 11.8               | 36.6   | 95     | 4 | 5.5                                            | 16.4               | 21.9   | 53     | 6  |
| 3   | Italiensk Rajgræs . .  | 40                      | 12.7                                               | 12.8               | 25.5   | 70     | 0 | 13.6                                           | 23.9               | 37.5   | 63     | 25 |
| 4   | Alm. Rajgræs . . . .   | 32                      | 7.2                                                | 8.8                | 16.0   | 46     | 0 | 1.5                                            | 7.6                | 9.1    | 20     | 4  |
| 5   | Blød Hejre . . . . .   | 48                      | 8.1                                                | 5.1                | 13.2   | 25     | 3 | 3.8                                            | 13.2               | 17.0   | 39     | 6  |
| 6   | Fløjlsgræs . . . . .   | 24                      | 0.4                                                | 9.6                | 10.0   | 25     | 0 | 0.8                                            | 9.5                | 10.3   | 27     | 1  |
| 7   | Hundegræs . . . . .    | 24                      | 2.4                                                | 7.3                | 9.7    | 14     | 1 | 0.3                                            | 4.1                | 4.4    | 7      | 1  |
| 8   | Eng-Røvehale . . . .   | 26                      | 2.5                                                | 7.0                | 9.5    | 15     | 6 | 0.2                                            | 2.4                | 2.6    | 7      | 1  |
| 9   | Timothe . . . . .      | 14                      | 1.4                                                | 6.0                | 7.4    | 16     | 0 | 0.1                                            | 1.7                | 1.8    | 4      | 0  |
| 10  | Alm. Rapgræs . . . .   | 25                      | —                                                  | 6.6                | 6.6    | 13     | 0 | —                                              | 0.2                | 0.2    | 1      | 0  |
| 11  | Stivbladet Svingel . . | 28                      | —                                                  | 5.8                | 5.8    | 13     | 0 | —                                              | 0.1                | 0.1    | 1      | 0  |
| 12  | Engsvingel . . . . .   | 32                      | 0.1                                                | 5.6                | 5.7    | 14     | 0 | 0.5                                            | 6.6                | 7.1    | 14     | 3  |
| 13  | Kamgræs . . . . .      | 32                      | —                                                  | 2.5                | 2.5    | 5      | 0 | —                                              | 0.9                | 0.9    | 3      | 0  |
|     | Gennemsnit . . . . .   |                         | 5.7                                                | 8.8                | 14.5   |        |   | 3.4                                            | 8.2                | 11.6   |        |    |
|     | Bælgplanter.           |                         |                                                    |                    |        |        |   |                                                |                    |        |        |    |
| 1   | Humle-Sneglebælg . .   | 22                      | 0.5                                                | 20.7               | 21.2   | 50     | 1 | 3.6                                            | 28.6               | 32.2   | 48     | 22 |
| 2   | Rødkløver . . . . .    | 16                      | 0.2                                                | 11.2               | 11.4   | 33     | 3 | 0.2                                            | 11.2               | 11.4   | 29     | 1  |
| 3   | Alsikekløver . . . . . | 16                      | 0.1                                                | 6.7                | 6.8    | 16     | 0 | 0.1                                            | 8.3                | 8.4    | 24     | 1  |
| 4   | Gul Rundbælg . . . .   | 24                      | 0.1                                                | 6.4                | 6.5    | 21     | 0 | 2.4                                            | 14.9               | 17.3   | 34     | 4  |
| 5   | Blodkløver . . . . .   | 72                      | 5.3                                                | 0.7                | 6.0    | 21     | 0 | 9.4                                            | 8.2                | 17.6   | 38     | 2  |
| 6   | Hvidkløver . . . . .   | 16                      | —                                                  | 3.6                | 3.6    | 9      | 0 | 0.1                                            | 3.7                | 3.8    | 5      | 2  |
| 7   | Lucerne . . . . .      | 24                      | 0.1                                                | 1.0                | 1.1    | 4      | 0 | 3.0                                            | 11.2               | 14.2   | 25     | 1  |
|     | Gennemsnit . . . . .   |                         | 0.9                                                | 7.1                | 8.0    |        |   | 2.7                                            | 12.3               | 15.0   |        |    |

Tabel B 2.

Bælgplanter og Græsarter udsaaet uden Dækfrugt, Foraar og  
Efteraar 18<sup>82</sup>/<sub>83</sub>—18<sup>85</sup>/<sub>86</sub>.

Ørsløv Skolelod.

| Nr.          | Plantens Navn                      | Udsæd i Pd. pr. Td. Ld. | Frøet udsaaet om Efteraaret omkring 1. September |                               |         |               |        |        | Frøet udsaaet om Foraaret omkring 25. April |                               |         |               |        |        |
|--------------|------------------------------------|-------------------------|--------------------------------------------------|-------------------------------|---------|---------------|--------|--------|---------------------------------------------|-------------------------------|---------|---------------|--------|--------|
|              |                                    |                         | Antal Planter af 100 spiredygtige Frø            | Høudbytte i Ctnr. pr. Td. Ld. |         |               |        |        | Antal Planter af 100 spiredygtige Frø       | Høudbytte i Ctnr. pr. Td. Ld. |         |               |        |        |
|              |                                    |                         |                                                  | 1. Slæt                       | 2. Slæt | Ialt          |        |        |                                             | 1. Slæt                       | 2. Slæt | Ialt          |        |        |
|              |                                    |                         |                                                  |                               |         | Gennemsnitlig | Højest | Lavest |                                             |                               |         | Gennemsnitlig | Højest | Lavest |
| Græsarter.   |                                    |                         |                                                  |                               |         |               |        |        |                                             |                               |         |               |        |        |
| 1            | Agerhejre .....                    | 32                      | 39                                               | 47·5                          | 4·9     | 52·4          | 116    | 8      | 22                                          | 0·1                           | 7·0     | 7·1           | 17     | 3      |
| 2            | Ardenner-Hejre ..                  | 48                      | 37                                               | 43·7                          | 0·1     | 43·8          | 105    | 1      | 33                                          | 1·2                           | 6·3     | 7·5           | 20     | 1      |
| 3            | Blød Hejre .....                   | 48                      | 50                                               | 37·7                          | 0       | 37·7          | 66     | 3      | 29                                          | 0·2                           | 5·4     | 5·6           | 13     | 2      |
| 4            | Drophavre .....                    | 48                      | 45                                               | 19·7                          | 16·4    | 36·1          | 46     | 15     | 27                                          | 3·1                           | 23·4    | 26·5          | 73     | 7      |
| 5            | Italiensk Rajgræs                  | 32                      | 30                                               | 22·5                          | 13·2    | 35·7          | 71     | 13     | 27                                          | 0·5                           | 12·0    | 12·5          | 23     | 8      |
| 6            | Alm. Rajgræs ....                  | 32                      | 38                                               | 19·3                          | 6·1     | 25·4          | 32     | 9      | 25                                          | 0                             | 9·8     | 9·8           | 11     | 7      |
| 7            | Timothé .....                      | 16                      | 19                                               | 10·1                          | 6·4     | 16·5          | 49     | 4      | 3                                           | 0                             | 1·6     | 1·6           | 2      | 1      |
| 8            | Fløjlsgræs .....                   | 24                      | 13                                               | 8·2                           | 4·8     | 13·0          | 39     | 1      | 9                                           | 0·1                           | 7·7     | 7·8           | 22     | 1      |
| 9            | Alm. Rapgræs ....                  | 24                      | 5                                                | 3·8                           | 5·2     | 9·0           | 29     | 1      | 3                                           | 0                             | 0·3     | 0·3           | 1      | 0      |
| 10           | Eng-Rævehale ....                  | 24                      | 27                                               | 2·5                           | 5·0     | 7·5           | 20     | 3      | 6                                           | 0                             | 1·3     | 1·3           | 3      | 0      |
| 11           | Engsvingel .....                   | 32                      | 24                                               | 2·1                           | 3·8     | 5·9           | 7      | 3      | 13                                          | 0                             | 4·5     | 4·5           | 9      | 2      |
| 12           | Hundegræs .....                    | 24                      | 13                                               | 1·1                           | 3·2     | 4·3           | 11     | 1      | 13                                          | 0·1                           | 7·3     | 7·4           | 19     | 2      |
| 13           | Stivbladet Svingel                 | 32                      | 16                                               | 0                             | 3·2     | 3·2           | 8      | 1      | 4                                           | 0                             | 0·2     | 0·2           | 1      | 0      |
| 14           | Fioringræs .....                   | 16                      | 3                                                | 0·2                           | 0·5     | 0·7           | 2      | 0      | 1                                           | 0                             | 0·2     | 0·2           | 1      | 0      |
| 15           | Kamgræs .....                      | 24                      | 3                                                | 0                             | 0·2     | 0·2           | 1      | 0      | 1                                           | 0                             | 0·1     | 0·1           | 1      | 0      |
|              | Gennemsnit..                       |                         | 24                                               | 14·5                          | 4·9     | 19·4          |        |        | 14                                          | 0·4                           | 5·8     | 6·2           |        |        |
| Bælgplanter. |                                    |                         |                                                  |                               |         |               |        |        |                                             |                               |         |               |        |        |
| 1            | Gul Rundbælg ...                   | 24                      | 15                                               | 5·0                           | 15·5    | 20·5          | 54     | 0      | 11                                          | 0·1                           | 9·6     | 9·7           | 21     | 4      |
| 2            | Sildig Rødkløver .                 | 24                      | 12                                               | 1·5                           | 15·4    | 16·9          | 50     | 2      | 10                                          | 0                             | 5·3     | 5·3           | 16     | 0      |
| 3            | Humle-Sneglebælg                   | 24                      | 16                                               | 5·5                           | 9·2     | 14·7          | 35     | 2      | 24                                          | 1·2                           | 13·5    | 19·7          | 30     | 2      |
| 4            | Alsikekløver .....                 | 16                      | 11                                               | 1·2                           | 11·2    | 12·4          | 30     | 2      | 5                                           | 0                             | 1·8     | 1·8           | 4      | 0      |
| 5            | Tidlig Rødkløver,<br>Amerika ..... | 24                      | 10                                               | 0·9                           | 11·1    | 12·0          | 35     | 0      | 8                                           | 0                             | 3·3     | 3·3           | 4      | 2      |
| 6            | Tidlig Rødkløver,<br>Europa .....  | 24                      | 12                                               | 1·1                           | 10·9    | 12·0          | 31     | 1      | 14                                          | 0·2                           | 9·4     | 9·6           | 21     | 4      |
| 7            | Foder-Lucerne ...                  | 24                      | 14                                               | 1·2                           | 8·5     | 9·7           | 18     | 1      | 24                                          | 1·0                           | 10·1    | 11·1          | 24     | 1      |
| 8            | Hvidkløver .....                   | 16                      | 10                                               | 0·2                           | 7·2     | 7·4           | 22     | 1      | 8                                           | 0                             | 3·1     | 3·1           | 10     | 0      |
|              | Gennemsnit..                       |                         | 13                                               | 2·1                           | 11·1    | 13·2          |        |        | 13                                          | 0·3                           | 7·6     | 7·9           |        |        |

at udsaaet i Blanding vilde de hurtigvoksende Græsarter beskytte de spædere Bælgplanter mod Frost og Udtørring, saaledes at disse under saadanne Forhold vilde give et større Antal Planter efter 100 Frø, navnlig ved Udsæd om Foraaret.

Vender vi os til Høudbyttet, vil det herefter ikke forbyse, at Forholdet mellem Udbytte Foraar og Efteraar ogsaa her stiller sig væsentlig forskelligt i Periodens første og anden Del. I den første har Græsserne givet et ringe Merudbytte ved Efteraarssaaning, Bælgplanterne derimod kun halv saa meget, som ved Foraarssaaning. Men i Periodens anden Del er Forholdet for Græsserne som 19 til 6, for Bælgplanterne som 13 til 8, henholdsvis efter Udsæd Efteraar og Foraar. At Udbyttet her er gaaet kendeligt op, efter at Saatiderne er rykket tilbage til 1. September, synes ret naturligt. At Udbyttet samtidig er bleven kendelig mindre efter Udsæd om Foraaret begynder at blive forstaaeligt, naar man erfarer, at det navnlig er det abnormt store Udbytte i et enkelt gunstigt Aar, som har sat Gennemsnitstillene op i den første Periode. Den bedste Forklaring faar man dog ved at betragte Udbyttet af 1. og 2. Slæt hver for sig. For de hurtigvoksende Græsarter falder næsten hele Udbyttet og selv for Bælgplanterne en væsentlig Del heraf paa første Slæt ved Saaning om Efteraaret. Men ved Foraarsudsæd falder næsten hele Udbyttet paa Efterslætten, der i overvejende Grad er afhængig af Sommerens Nedbør, medens Vinterfugtigheden i Jorden kun i ringe Grad kommer den til Gode. Det er da let forstaaeligt, at Udbyttet ved Udsæd om Foraaret er langt de største Svingninger underkastet.

Paa Grundlag af de første Aars Forsøg udtaler P. Nielsen sig omtrent saaledes: „For de fleste Græsarters Vedkommende kan Eftersaaning om Efteraaret paaregnes at give et godt Resultat, idet de i Almindelighed har overvintret tilfredsstillende og oftest givet et lidt større Udbytte i det følgende Aar end ved Saaning om Foraaret. Bælgplanterne egner sig derimod ikke til Eftersaaning om Efteraaret, naar denne ikke kan foretages før Midten af September.“

Med de senere indvundne Erfaringer for Øje kan vi udtale os mere positivt til Gunst for Efteraarssaaning. *Hvor de om Efteraaret fremspirede Planter har overlevet Vinteren, der har de i de allerfleste Tilfælde opnaaet et saadant Forspring for Planter, der først er fremspiret efter Udsæd om Foraaret, at de i første Aars*

*Mark og navnlig ved første Slæt har givet et betydelig større Udbytte end disse. Men kun naar Efteraarssaanningen foretages i det tidlige Efteraar, umiddelbart efter Høst, kan den paaregnes at forøge Udbyttet kendelig i den følgende Forsommer. Kløverarterne og Ital. Rajgræs har dog vist sig meget usikre ved Udsaaning om Efteraaret, selv naar denne fandt Sted 1. Septbr., og hvor Hensynet til Udbyttet i 1. Aars Mark træder i Baggrunden, vil det ved Efteraanning sikkert være det klogeste at vente med at saa disse Arter til om Foraaret.*

Vi har i det Foregaaende set, at Eftersaanningen gav et langt bedre Resultat i de Aar, hvor den blev foretaget 1. September, end i de Aar, hvor den først fandt Sted omkring 15. Septbr. Men selv om Resultatet taler slaaende til Gunst for den tidlige Saaning, er det dog en væsenlig Mangel ved Forsøget, at Udsæd til forskellig Tid om Efteraaret ikke har været foretaget i de samme Aar. Vejrliget i forskellige Aar er langt fra lige gunstigt for Overvintringen. Det laa da nær at søge Resultatet underbygget ved Erfaringer andetsteds fra. Saa-danne forelaa gennem en Række Kulturer i Landbohøjskolens Mark. Ved venlig Imødekommenhed fra Prof. Westermanns Side ser vi os i Stand til at meddele Resultaterne herfra i denne Forbindelse. Professoren ønsker dog bemærket, at Kulturerne er anlagte til Forevisning og Øvelse for Elever, ikke som Forsøg.

#### **C. Frø af samme Prøve udsaaet uden Dækfrugt til forskellig Tid om Efteraaret.**

Kulturerne er udførte paa Landbohøjskolens Undervisningsmark i Aarene 18<sup>98</sup>/<sub>99</sub> til 19<sup>02</sup>/<sub>03</sub>, og, som nævnt, med det Formaal at demonstrere Saatidens Betydning for Højskolens Studerende.

Der er overalt benyttet 2 Fællesparceller. Parcelstørrelsen har været 2 Kvadratmeter, og Parcellerne har ligget umiddelbart sammen uden Mellemgange. Jorden er dyb Muldjord med Lerunderlag. Afgrøden er afhugget undertiden én, undertiden to Gange til noget varierende Tider.

Resultatet findes gengivet i Tabel C, hvor det samlede Udbytte er angivet i Centner Hø pr. Td. Ld. Gennemsnitstallene for Udbyttet af alle 6 Græsarter giver her et let Overblik over Saatidens Indflydelse paa Udbyttet. For Udsæd 10. Septbr. er Udbyttet 44 Ctnr. Hø, men for hver 10 Dage Saatiden falder senere aftager Udbyttet med henholdsvis 5, 7, 4, 2 og 3

Tabel C.

Udsæd til forskellig Tid om Efteraaret.  
Høudbytte i Centner pr. Td. Ld. i Gennemsnit af Aarene  
1899—1903.

Landbohøjskolens Mark.

| Nr. | Plantens Navn         | Udsæd i Pd. pr. Td. Ld. | Saadato |        |        |      |      | Gennemsnit af Saadetidene |       |       |    |  |
|-----|-----------------------|-------------------------|---------|--------|--------|------|------|---------------------------|-------|-------|----|--|
|     |                       |                         | 10/9    |        |        | 20/9 | 30/9 | 10/10                     | 20/10 | 30/10 |    |  |
|     |                       |                         | Middel  | Højest | Lavest |      |      |                           |       |       |    |  |
| 1   | Agerhejre.....        | 39                      | 58      | 135    | 16     | 59   | 53   | 50                        | 50    | 43    | 52 |  |
| 2   | Italiensk Rajgræs.... | 39                      | 59      | 101    | ?      | 49   | 40   | 35                        | 30    | 31    | 41 |  |
| 3   | Alm. Rajgræs.....     | 39                      | 54      | 91     | ?      | 46   | 38   | 28                        | 29    | 26    | 37 |  |
| 4   | Draphavre.....        | 55                      | 51      | 103    | ?      | 45   | 34   | 27                        | 22    | 19    | 33 |  |
| 5   | Timothe.....          | 17                      | 40      | 80     | ?)     | 33   | 27   | 21                        | 21    | 18    | 27 |  |
| 6   | Engsvingel.....       | 39                      | 26      | 74     | ?      | 24   | 19   | 21                        | 18    | 10    | 20 |  |
| 7   | Hundegræs.....        | 22                      | 19      | 46     | ?      | 18   | 15   | 14                        | 15    | 15    | 16 |  |
|     | Gennemsnit...         |                         | 44      |        |        | 39   | 32   | 28                        | 26    | 23    | 32 |  |

Centner Hø pr. Td. Ld., og efter Udsæd 30. Oktober er Udbyttet kun halvt saa stort som efter Udsæd 10. Septbr.

Det er dog Forskellen mellem 1. og 2. Saatid, der her interesserer os mest, og de enkelte Arter forholder sig i denne Henseende noget forskelligt. For Rajgræsarterne, Draphavre og Timothé, aftager Udbyttet stærkt mellem 1. og 2. Saatid, i Gennemsnit 8 Centner. For de langsomt voksende Arter, Hundegræs og Eng-Svingel, er Forskellen, som det var at vente, kun ringe, nemlig 1 til 2 Ctnr. Endelig for Ager-Hejre, den blandt alle disse Arter, som har den korteste Udviklings-tid, synes Forholdet vendt om. Anden Saaning har her givet 1 Centner mere end første, og Udbyttet aftager i det hele ikke

\*) Bedene omgravedes, naar der i Forsommeren var en saa tynd Plantebestand, at Ukrudtet skønnedes at ville blive dominerende.

ret stærkt ved sildig Saaning. En af Aarsagerne til denne Særstilling maa søges deri, at Agerhejren er udpræget toaarig. Udsaaet i det tidlige Efteraar modnes dens Frø næste Sommer, og har den ved Høslæts Tid naaet fuld Udvikling, da giver den praktisk talt ingen Efterslæt. En gennemført Sondring mellem 1. og 2. Slæt sammenholdt med Vejrforholdene i de enkelte Aar vilde derfor være nødvendig for fuld Forstaaelse af disse Tal. Det højeste Udbytte har Agerhejren givet i 1903 med 135 Ctnr. Hø efter Udsød 10. September og 129 Ctnr. efter Udsød 20. September. Af dette kolossale Udbytte falder kun ca. 20 Ctnr. paa Efterslætten.

Ogsaa Rødkløver og Humle-Sneglebælg har været medtaget i Kulturerne, men overvintrede kun tilfredsstillende et eneste Aar af hele Rækken. De gav da højeste Udbytte for første Slæt ved Saaning 10. Septbr., men 2 til 4 Ctnr. mere i samlet Udbytte ved Saaning 20. Septbr.

M. H. t. Vinterfasthed staar Agerhejren højest. De øvrige Græsarter har kun overvintret tilfredsstillende 3 Aar af 5, men dog i det hele bedst efter den tidlige Saaning.

#### D. Eftersaaning paa let Sandjord i Jylland.

De i det foregaaende omtalte Forsøg har nærmest beskæftiget sig med Plantetallet, og oftest har de enkelte Arter været udsaaet i Renbestand og Undersøgelsen har indskrænket sig til Udlægsaaet eller første Brugsaar. I dette Forsøg er Forholdene derimod netop saadanne, som de hyppig vil forekomme i Praksis. Det er anstillet paa Sandmarken ved Askov Forsøgsstation.

Jordbunden er høj, tør og meget mager, sandmuldet Jord med Sandunderlag.

I et Forsøg med forskellige Græsblandinger udlagt i Havre i Foraaret 1896 var Plantebestanden efter Høst overordenlig svag i Udlægsmarken. I den vestlige Halvdel af Forsøgsmarken, hvor Bestanden var daarligst, blev da samtlige Parceller eftersaaet, medens den østlige Halvdel forblev urørt. Parcelstørrelsen var  $\frac{1}{400}$  Td. Ld. Alle Blandinger i Forsøget var udsaaet paa 3 til 4 Fællesparceller, hvoraf 1 à 2 forblev urørt og 2 eftersaaet med fuld Saamængde af den samme Blanding som om Foraaret. Frøet blev nedfældet med 2 Træk af en Haandharve og Marken derefter tiltromlet. Marken laa ud med Græs i 3 Aar, den blev

slaaet 2 Gange hver Sommer og Afgrøden blev hver Gang vejet i grøn Tilstand og som Hø. I 1. Slæt blev desuden foretaget botanisk Vægtanalyse, hvortil anvendtes en omhyggelig udtaget Gennemsnitsprøve af  $\frac{1}{2}$  Pd. Hø. Analysen blev udført hvert Aar, saavel paa de eftersaaede som paa de urørte Parceller. Det er derved bleven muligt at se, hvor meget de enkelte Arter indenfor Blandingen har bidraget til Høudbyttet i de forskellige Tilfælde. Efterslætten har dog ikke været analyseret, og idet det samlede Høudbytte er lagt til Grund ved Beregning af Udbyttet for hver enkelt Art i Blandingen, fremkommer der en ringe Forskydning i Billedet af Plantebestandens Sammensætning. De Arter, der ingen Efterslæt giver, vil være noget favoriserede, medens de, der bidrager mest til Efterslætten, ikke fuldt kommer til deres Ret. Ved Sammenligningen mellem eftersaaet og urørt Mark kan vi dog ganske se bort fra dette Forhold.

I Forsøget deltog 6 forskellige Blandinger. 3 af disse er typiske Sandjordsblandinger, hvor Stivbladet Svingel, Fløjlsgræs og Rundbælg indtager en fremskudt Plads. De andre 3 hører nærmest hjemme paa bedre Jord. Ved Opgørelsen er disse to Grupper holdt hver for sig. De enkelte Blandinger indenfor Gruppen er da ikke mere forskellige, end at Resultaterne gensidig kan kontrolere hinanden og at Gennemsnittet af alle 3 kan lette Oversigten over Enkelthederne.

I Tabellerne er øverst anført Udsæden, derefter for hvert enkelt Brugsaar Høudbytte i Ctnr. pr. Td. Ld. for eftersaaet og ikke eftersaaet Mark. Holder vi os til Gennemsnitstillene for samlet Udbytte yderst til højre, ser vi straks, at der i 1. Brugsaar ikke er det ringeste Merudbytte for Eftersaanningen, men at Udbyttet tværtimod er størst, hvor Marken har været urørt. Om dette Forhold oplyser Forsøgsprotokollen, at ved 1. Slæt i 1897, der fandt Sted d. 16. Juni, var der overalt paa de eftersaaede Parceller mange smaa Planter i Bunden, men de var ikke saa vidt udviklede, at de kunde bidrage til Udbyttet. Naar Udbyttet her faktisk er størst paa de urørte Parceller, kan dette dog næppe sættes i Forbindelse med Eftersaanningen som saadan, men Aarsagen maa søges deri, at Bælgplanterne efter det oprindelige Udlæg har slaaet bedre an i denne Del af Marken. Merudbyttet falder da ogsaa udelukkende paa disse.

I 2. Brugsaar derimod ser vi Virkningen af Eftersaanningen; den har givet et Merudbytte af 20 til 25 Ctnr. Hø pr. Td. Ld. og endnu i 3. Brugsaar 5 til 10 Ctnr. pr. Td. Ld.

For Udgiften til Eftersaanning, ca. 20 Kr., har vi da faaet

Tabel D 1.

Marken udlagt om Foraaret 1896, eftersaaet med fuld Udsæd  
den  $\frac{28}{8}$  96.

Sandmarken, Askov.

| Blanding Nr.            |  | Hvidklover | Alskokklover | Rødklover | Hundegræs | Drøghavre | Timothe | Engsvingel | Alm. Rajgræs | Ital. Rajgræs | Andre Græsser | Ukrudt | Bælgpl. ialt | Græsser ialt | Tilsammen |
|-------------------------|--|------------|--------------|-----------|-----------|-----------|---------|------------|--------------|---------------|---------------|--------|--------------|--------------|-----------|
| Udsæd i Pd. pr. Td. Ld. |  |            |              |           |           |           |         |            |              |               |               |        |              |              |           |
| 1                       |  | 1          | 2            | 8         | 4         | 4         | 2       | 1          | 3            | 2             |               |        |              |              | 27        |
| 2                       |  | 0.5        | 3            | 8         | 4         | 3         | 3       | 1.5        | 3            | 2             |               |        |              |              | 28        |
| 3                       |  | 0.5        | 3            | 4+4       | 4         | 4         | 3       | 1          | 3            | 1.5           |               |        |              |              | 28        |

Høudbytte i Ctnr. pr. Td. Ld.

1. Brugsaar.

|   |                      |   |     |     |     |     |     |     |      |     |     |     |     |      |      |
|---|----------------------|---|-----|-----|-----|-----|-----|-----|------|-----|-----|-----|-----|------|------|
| 1 | Eftersaaet .....     | — | 0.2 | 0.2 | 0.9 | 1.6 | 0.4 | 0.2 | 11.3 | 2.5 | 0.6 | —   | 0.4 | 16.9 | 17.9 |
| 2 | do. ....             | — | 0.4 | 0.2 | 0.6 | 0.6 | 0.4 | 0.4 | 16.8 | 0.9 | 0.4 | 0.2 | 0.6 | 19.7 | 20.9 |
| 3 | do. ....             | — | —   | 0.4 | 0.7 | 1.1 | 1.0 | 0.2 | 13.9 | 1.3 | 0.2 | —   | 0.4 | 18.2 | 18.8 |
|   | Gennemsnit...        | — | 0.2 | 0.3 | 0.7 | 1.1 | 0.6 | 0.3 | 13.9 | 1.6 | 0.4 | 0.1 | 0.4 | 18.3 | 19.2 |
| 1 | Ikke eftersaaet .... | — | 0.4 | 1.5 | 0.4 | 0.9 | 0.4 | —   | 12.3 | 2.6 | —   | —   | 1.9 | 16.6 | 18.5 |
| 2 | do. ....             | — | 0.1 | 1.8 | 1.4 | 0.9 | 0.4 | —   | 13.8 | 4.2 | —   | —   | 1.9 | 20.7 | 22.6 |
| 3 | do. ....             | — | 0.4 | 3.7 | 0.9 | 0.9 | 0.2 | 0.2 | 14.4 | 1.3 | —   | —   | 4.1 | 17.9 | 22.0 |
|   | Gennemsnit...        | — | 0.3 | 2.3 | 0.9 | 0.9 | 0.3 | 0.1 | 13.5 | 2.7 | —   | —   | 2.6 | 18.4 | 21.0 |

2. Brugsaar.

|   |                      |     |     |     |     |     |     |     |      |     |     |     |      |      |      |
|---|----------------------|-----|-----|-----|-----|-----|-----|-----|------|-----|-----|-----|------|------|------|
| 1 | Eftersaaet .....     | 3.0 | 4.0 | 7.2 | 5.7 | 3.0 | 1.5 | —   | 25.0 | 1.0 | 0.5 | —   | 14.2 | 36.2 | 50.9 |
| 2 | do. ....             | 2.0 | 4.9 | 9.3 | 2.5 | 2.5 | 1.5 | 0.5 | 19.6 | 5.4 | 0.5 | 0.5 | 16.2 | 32.0 | 49.2 |
| 3 | do. ....             | 3.8 | 4.2 | 8.0 | 2.8 | 5.1 | 2.8 | 0.4 | 17.1 | 1.9 | 0.5 | 0.5 | 15.5 | 30.1 | 46.6 |
|   | Gennemsnit...        | 2.8 | 4.4 | 8.2 | 3.7 | 3.5 | 1.9 | 0.3 | 20.5 | 2.8 | 0.5 | 0.3 | 15.3 | 32.8 | 48.9 |
| 1 | Ikke eftersaaet .... | 1.0 | 2.4 | 3.6 | 2.4 | 1.0 | —   | —   | 13.8 | 0.2 | —   | —   | 7.0  | 17.4 | 24.4 |
| 2 | do. ....             | 1.2 | 1.2 | 4.0 | 3.1 | 1.2 | 0.2 | 0.2 | 11.6 | 0.7 | 0.2 | —   | 6.4  | 17.0 | 23.6 |
| 3 | do. ....             | 0.3 | 1.9 | 5.4 | 4.3 | 1.9 | 0.5 | 0.3 | 12.0 | 0.2 | —   | 0.3 | 7.6  | 19.2 | 27.1 |
|   | Gennemsnit...        | 0.8 | 1.9 | 4.3 | 3.3 | 1.3 | 0.2 | 0.2 | 12.4 | 0.4 | 0.1 | 0.1 | 7.0  | 17.8 | 25.0 |

3. Brugsaar.

|   |                      |     |     |     |      |     |     |     |     |   |     |     |     |      |      |
|---|----------------------|-----|-----|-----|------|-----|-----|-----|-----|---|-----|-----|-----|------|------|
| 1 | Eftersaaet .....     | —   | 0.3 | 0.3 | 10.4 | 9.3 | 2.8 | 0.3 | 4.5 | — | 0.3 | —   | 0.6 | 27.3 | 28.2 |
| 2 | do. ....             | —   | 0.2 | 0.2 | 6.4  | 7.5 | 2.3 | 0.2 | 5.3 | — | 0.7 | 0.2 | 0.4 | 21.7 | 23.0 |
| 3 | do. ....             | —   | 0.2 | 0.2 | 7.0  | 7.0 | 2.7 | 0.2 | 6.0 | — | 0.5 | 0.2 | 0.4 | 23.0 | 24.0 |
|   | Gennemsnit...        | —   | 0.2 | 0.2 | 8.0  | 8.0 | 2.6 | 0.2 | 5.3 | — | 0.5 | 0.1 | 0.5 | 24.0 | 25.1 |
| 1 | Ikke eftersaaet .... | —   | 0.1 | 0.3 | 7.3  | 4.5 | 0.1 | 0.3 | 1.9 | — | 0.2 | —   | 0.4 | 14.1 | 14.7 |
| 2 | do. ....             | 0.2 | 0.3 | 0.5 | 7.6  | 3.1 | 0.3 | 0.3 | 3.4 | — | 0.2 | 0.3 | 1.0 | 14.7 | 16.2 |
| 3 | do. ....             | —   | —   | 0.9 | 6.3  | 4.0 | 0.6 | 0.2 | 2.7 | — | 0.1 | 0.2 | 0.9 | 13.8 | 15.0 |
|   | Gennemsnit...        | 0.1 | 0.1 | 0.6 | 7.1  | 3.8 | 0.3 | 0.3 | 2.6 | — | 0.2 | 0.2 | 0.8 | 14.1 | 15.3 |

Tabel D 2.

Marken udlagt om Foraaret 1896, eftersaaet med fuld Udsæd  
den  $\frac{28}{8}$  96.

Sandmarken, Askov.

| Blanding Nr. | Rundbælg | H-Sneglebælg | Hvidklover | Rødklover | Hundegræs | Drahhavre | Timothé | Alm. Røjgræs | Agerhejre | Stivbl. Svingel | Fløjlsgræs | Andre Græsser | Ukrudt | Bælgpl. ialt | Græsser ialt | Tilsammen |
|--------------|----------|--------------|------------|-----------|-----------|-----------|---------|--------------|-----------|-----------------|------------|---------------|--------|--------------|--------------|-----------|
| 4            | 6        | 2            | "          | 4         | "         | 10        | "       | 3            | "         | 4               | 3          |               |        |              |              | 32        |
| 5            | 8        | 2            | "          | 3         | 2         | 5         | "       | 3            | 1         | 5               | 3          |               |        |              |              | 32        |
| 6            | "        | 2            | 1          | 8         | 3         | 5         | 2       | 4            | 2         | 2               | 2          |               |        |              |              | 31        |

Udsæd i Pd. pr. Td. Ld.

|   |                    | 6    | 2   | " | 4   | "   | 10   | "   | 3   | "   | 4   | 3   |      |      |      |  |
|---|--------------------|------|-----|---|-----|-----|------|-----|-----|-----|-----|-----|------|------|------|--|
| 4 | Eftersaaet.....    | 3.9  | —   |   | 0.2 | 2.2 | 10.9 |     | 0.4 | 0.2 | 0.4 | 0.2 | 4.1  | 13.7 | 18.4 |  |
| 5 | do. ....           | 4.7  | 0.2 |   | 0.1 | 0.3 | 7.6  | 5.5 | 0.4 | 0.1 | 0.3 | —   | 5.0  | 14.5 | 19.8 |  |
| 6 | do. ....           | —    | —   |   | 0.4 | 0.5 | 10.6 | 8.5 | 0.2 | —   | 0.3 | —   | 0.4  | 20.9 | 21.6 |  |
|   | Gennemsnit..       | 4.3  | 0.1 | — | 0.2 | 0.4 | 9.4  | 7.0 | 0.3 | 0.1 | 0.3 | 0.1 | 3.2  | 16.4 | 20.0 |  |
| 4 | Ikke eftersaaet... | 11.2 | 3.3 |   | 1.1 | 1.1 | 10.4 |     | 0.3 | —   | —   | —   | 15.6 | 11.8 | 27.4 |  |
| 5 | do. ....           | 12.9 | 2.0 |   | 1.1 | 0.1 | 8.7  | 3.2 | 0.3 | 0.1 | —   | —   | 16.0 | 12.7 | 28.7 |  |
| 6 | do. ....           | —    | 4.0 | — | 1.5 | 0.1 | 11.8 | 6.3 | 0.3 | 0.1 | —   | —   | 5.5  | 19.5 | 25.0 |  |
|   | Gennemsnit..       | 12.1 | 3.1 | — | 1.2 | 0.1 | 10.3 | 4.9 | 0.3 | 0.1 | —   | —   | 12.4 | 14.6 | 27.0 |  |

Høudbytte i Cntr. pr. Td. Ld.

1. Brugsaar.

|   |                    | 11.0 | 0.6 |      | 20.8 | 4.9 | 11.6 |   | 4.9 | 7.4 | —   | —   | 32.4 | 28.8 | 61.2 |  |
|---|--------------------|------|-----|------|------|-----|------|---|-----|-----|-----|-----|------|------|------|--|
| 4 | Eftersaaet.....    | 11.0 | 0.6 |      | 20.8 | 4.9 | 11.6 |   | 4.9 | 7.4 | —   | —   | 32.4 | 28.8 | 61.2 |  |
| 5 | do. ....           | 12.5 | 1.9 |      | 21.1 | 1.2 | 12.5 | — | 6.2 | 4.4 | —   | —   | 35.5 | 26.8 | 62.3 |  |
| 6 | do. ....           | 1.2  | 6.6 | 23.4 | 0.6  | 3.0 | 18.2 | — | 1.2 | 4.2 | 0.6 | 0.6 | 31.2 | 27.8 | 60.2 |  |
|   | Gennemsnit..       | 11.7 | 1.2 | 6.6  | 21.8 | 0.9 | 14.1 | — | 4.1 | 5.3 | 0.2 | 0.2 | 33.0 | 27.8 | 61.2 |  |
| 4 | Ikke eftersaaet... | 3.8  | 7.1 |      | 3.8  | 5.9 | 15.2 |   | 5.0 | 0.4 | 0.4 | 0.4 | 14.7 | 26.5 | 42.0 |  |
| 5 | do. ....           | 4.3  | 7.5 |      | 3.2  | 2.0 | 14.2 | — | 4.7 | 0.8 | —   | —   | 15.0 | 24.5 | 39.5 |  |
| 6 | do. ....           | —    | 1.5 | 8.7  | 3.6  | 2.5 | 14.9 | — | 1.4 | 0.4 | 0.4 | —   | 13.8 | 22.1 | 36.3 |  |
|   | Gennemsnit..       | 4.0  | 5.4 | 8.7  | 3.5  | 2.3 | 14.8 | — | 3.7 | 0.5 | 0.3 | 0.1 | 14.5 | 24.4 | 39.3 |  |

3. Brugsaar.

|   |                    | 0.5 | — |   | 0.5 | 6.1 | 4.6 |   | 8.8  | 3.9 | — | —   | 1.0 | 23.4 | 24.4 |  |
|---|--------------------|-----|---|---|-----|-----|-----|---|------|-----|---|-----|-----|------|------|--|
| 4 | Eftersaaet.....    | 0.5 | — |   | 0.5 | 6.1 | 4.6 |   | 8.8  | 3.9 | — | —   | 1.0 | 23.4 | 24.4 |  |
| 5 | do. ....           | 0.2 | — |   | 0.9 | 1.1 | 1.3 | — | 12.3 | 3.5 | — | —   | 1.1 | 20.8 | 21.9 |  |
| 6 | do. ....           | —   | — |   | 0.5 | 4.2 | 1.8 | — | 6.6  | 5.2 | — | —   | 0.5 | 25.6 | 26.1 |  |
|   | Gennemsnit..       | 0.4 | — | — | 0.6 | 2.6 | 2.6 | — | 9.2  | 4.2 | — | —   | 0.9 | 23.3 | 24.2 |  |
| 4 | Ikke eftersaaet... | 0.4 | — |   | 0.4 | 4.8 | 3.7 |   | 6.9  | 3.1 | — | —   | 0.8 | 18.5 | 19.3 |  |
| 5 | do. ....           | 0.4 | — |   | 0.4 | 2.6 | 3.0 | — | 8.7  | 0.2 | — | 0.2 | 0.8 | 17.6 | 18.6 |  |
| 6 | do. ....           | —   | — |   | —   | 5.9 | 3.3 | — | 4.1  | 0.2 | — | 0.2 | —   | 19.4 | 19.6 |  |
|   | Gennemsnit..       | 0.4 | — | — | 0.3 | 4.3 | 3.3 | — | 6.6  | 1.2 | — | 0.1 | 0.6 | 18.5 | 19.2 |  |

25 til 30 Ctnr. Hø, og Høet er bleven kendelig rigere paa Bælgplanter. Men det er vel at mærke ikke i 1. Brugsaar, men først i 2. og 3., at Udbyttet er bleven forøget; det store Merudbytte for Eftersaanningen i 2. Brugsaar er for saa vidt en Undtagelse, som Aarsagen til de paafaldende store Afgrøder, der i det hele er opnaaet i 1898, maa søges i Vejrliget, der denne Sommer var usædvanlig fugtigt.

Af Enkeltheder kan fremdrages, at Ager-Hejre er den eneste Art, som ved Eftersaanning er kendelig bedre i 1. Brugsaar. I 2. Brugsaar er den i alle Tilfælde fuldstændig borte. Naar Humle-Sneglebælg ogsaa i 2. Brugsaar er kendelig daarligere paa de eftersaaede Stykker, ligger Forklaringen muligvis i, at Rundbælg og Kløver her har taget Magten fra den. H.-Sneglebælg lykkes forøvrigt kun sjældent paa den paa-gældende Mark. Naar Alsikekløver og Hvidkløver er saa stærkt fremme i 2. Brugsaar, maa Aarsagen igen søges i det fugtige Vejrlig. Derimod er det vanskeligt at se Grunden til, at Rødkløver er saa meget bedre i Rundbælgsblandingerne (Tab. D 2) end i de almindelige Blandinger (Tab. D 1); den har i 2. Brugsaar givet henholdsvis 22 og 8 Ctnr. Hø.

*Af det anførte Forsøg fremgaar da, at det under gunstige Forhold kan være et rentabelt Foretagende at eftersaa. Men det viser sig ogsaa, at selv om Eftersaanningen finder Sted allerede sidst i August, og selv om den lykkes godt, behøver den ikke at forøge Udbyttet i 1. Aars Mark kendeligt. Dog er selvfølgelig Jordbund og Vejrlig her i første Række bestemmende for Resultatet.*

Alt i alt viser de foreliggende Forsøg, at Græsmarksplanternes Spiring og Vækst ved Eftersaanning oftest er betydelig ringere end ved Udlæg under Dækfrugt paa sædvanlig Maade. Og er Udlægsmarken mislykket i den Forstand, at Plantebestanden som Helhed er slet, vil en Ompløjning med fornyet Udlæg sikkert være det klogeste. Anderledes stiller Forholdet sig, naar Udlægget kun er slaaet fejl paa mindre Pletter, medens Plantebestanden iøvrigt er tilfredsstillende, her bør altid eftersaas, og Forsøgene yder da god Vejledning for Valget af de rette Arter og det rette Tidspunkt for Saaningen.

### Sammendrag.

I Aarene 1877 til 1886 har afdøde Statskonsulent P. Nielsen paa Ørsløv Skolelod anstillet omfattende Forsøg vedrørende Eftersaaning af mislykkede Udlægsmarker.

En Forsøgsrække havde til Formaal at undersøge Spiring og Overvintring af de vigtigste Græsmarksplanter ved Udsæd i omgravet Stubjord om Efteraaret. Af disse Forsøg fremgaar det, at Spiringen ved Udsæd under disse Forhold er særdeles tilfredsstillende. Derimod overvintrer de spæde Planter kun daarligt, desto daarligere jo længere hen paa Efteraaret Saaningen finder Sted, og i alle Tilfælde daarligere end Planter, der er fremgaaet efter Udlæg om Foraaret paa sædvanlig Maade. Der er dog her kendelig Forskel paa de enkelte Plantearter; medens de haardførere Græsarter i Almindelighed ved Udsæd straks efter Høst har givet et tilfredsstillende Plantedække i det følgende Foraar, saa er Italiensk Rajgræs og alle Bælgplantearterne hyppig gaaet fuldstændig bort i Vinterens Løb.

Ved Omgravning af Stubben før Saaningen har Spiring og Overvintring for de fleste Arter været bedre, end naar Frøet blev udsaaet direkte paa den urørte Stubmark og kun nedbragt med en Rive, men navnlig er dog de overvintrede Planter bleven meget større og kraftigere, hvor Jorden saaledes har været omhyggelig løsnet før Saaningen.

En anden Forsøgsrække tog Sigte paa at oplyse, hvilke Bidrag de forskellige Græsmarksplanter kunde give til Udbyttet i 1. Aars Mark efter Udsæd henholdsvis Efteraar og Foraar. Det viser sig her, at Hejrearterne, Rajgræsarterne og Draphavre ved Udsæd straks efter Høst kan give et meget betydeligt Udbytte ved Høslætstid i det følgende Aar, medens de efter Udsæd om Foraaret kun undtagelsesvis bidrager væsentligt til Udbyttet af 1. Slæt. Mere langsomt voksende Arter som Hundegræs og Eng-Svingel bidrager derimod ikke kendelig til Udbyttet i 1. Aars Mark, selv om de udsaaes i det tidlige Efteraar. Kløverarterne kan, naar de overvintrer godt, give et udmærket Bidrag navnlig til Efterslætten i 1. Aars Mark, men de slaar hyppigt fejl; de egner sig derfor nok saa godt til Udsæd i det tidlige Foraar. Navnlig vil dog Humle-Sneglebælg, hvor den iøvrigt trives vel, selv ved Udsæd om Foraaret kunne give et Bidrag til Udbyttet i samme Aar.

Nogle Kulturer, udført paa Landbohøjskolens Mark af Prof. T. Westermann, bekræfter yderligere Resultaterne af P. Nielsens Undersøgelser m. H. til det gunstigste Tidspunkt for Eftersaaning om Efteraaret. Jo tidligere Saaningen finder Sted, desto bedre overvintrer i Almindelighed Planterne, og des bedre Udbytte giver de i Græsmarken det følgende Aar.

Resultatet af Eftersaaningen er dog i høj Grad afhængig af Klima, Jordbund og Gødningskraft. Dette Forhold demonstreres godt ved et 4. Forsøg udført paa Sandmarken ved Askov. Et Aar, hvor Plantebestanden i Udlægsmarken var mangelfuld, blev denne delvis omsaaet straks efter Høst. Skønt Spiringen var tilfredsstillende og Planterne overvintrede godt, blev Udbyttet i 1. Brugsaar lige saa stort paa de urørte som paa de eftersaaede Parceller, derimod gav Eftersaaning en stor Forøgelse af Udbyttet i 2. og 3. Brugsaar.

Eftersaaningen er da som Helhed behæftet med en ikke ringe Usikkerhed. Det er betydelig lettere at tilvejebringe en god Græsmark ved Udlæg under Dækfrugt paa sædvanlig Vis, end det er ved Eftersaaning at bringe en god Græsmark ud af en mislykket Udlægsmark. Mislykkede Græsmarker staar man sig derfor oftest ved resolut at ompløje. Derimod bør man altid omhyggelig eftersaa aabne Pletter i en iøvrigt tilfredsstillende Græsmark, og hertil giver Forsøgene nogen Vejledning.

Enaarige Græsmarker bør eftersaas straks efter Høst, saa snart Jorden er fugtig nok, til at Frøet kan spire. Særlig Agerhejre, men desuden Alm. Rajgræs og under gunstige Voksebetingelser tillige Italiensk Rajgræs og Draphavre egner sig til Eftersaaning af enaarige Marker. Af Bælgplanter vil Tidlig Kløver og Humle-Sneglebælg ofte give et godt Resultat. Med Sneglebælg kan man eftersaa med noget Haab om Udbytte endnu i det følgende Foraar.

Til flaarige Græsmarker bør Frø af de langsomt voksende, varige Græsarter medtages ved Eftersaaning. Maaske vil man her, af Hensyn til Bælgplanterne, staa sig ved at vente med Eftersaaning til om Foraaret, men de eftersaaede Planter vil da kun give at ringe Udbytte i 1. Brugsaar.

For al Eftersaaning gælder det, at man kun kan vente et godt Resultat, naar man med Letharve og Tromle skaffer Frøet en god Spirebund.

### Forsøg med Udlæg i Rug til forskellig Tid.

Skønt disse Smaaforsøg ikke omhandler Eftersaanings-spørgsmaalet i snævrere Forstand, skal de dog behandles her. De har mange Tilknytningspunkter til de i det foregaaende omhandlede Forsøg og bidrager i det hele ganske godt til at belyse de enkelte Arters Trivsel, naar de udsaaes under afvigende Forhold, Foraar eller Efteraar.

Forsøget blev paabegyndt i 1880 og som de fleste af P. Nielsens Undersøgelser paa Tilskyndelse af Forespørgsler fra praktiske Landmænd. Dets Formaal var at give Svar paa følgende Spørgsmaal: „Hvilket Tidspunkt er det heldigste for Udsæd af Kløver- og Græsfrøet, naar Marken udlægges med Hvede eller Rug som Dækfrugt for Kløver- og Græsarterne“?

Forsøget falder i to Hovedafdelinger, hvoraf den første omfatter Forsøg med Indsaaning af Frøet i Rug til forskellig Tid om Foraaret, den anden omfatter Udlæg samtidig med Rugens Saaning om Efteraaret\*).

Om Foraaret blev 400 Frøkorn af hver Art udsaaet i Rugmarken uden Dækning af nogen Art, første Gang midt i Februar og fremdeles med 4 Ugers Mellemrum en Gang i Marts, April og Maj. Paa hver Parcel af 16 Kvadratfod udsaaedes samtidig 4 til 6 forskellige Arter, hvoraf Planterne let kunne adskilles, altsaa ialt 100 til 150 Frø pr. Kvadratfod. Efter Rugens Høstning, oftest i September eller Oktober, blev Planterne opgravede, talte og vejede, efter at Roden var afskaaren. Resultatet er opført i Tabel E. 1.

Betragter vi først Græsarterne, da er Plantetallet som Helhed paafaldende lavt. Rajgræsarterne, der staar højest, har gennem-

\* ) Resultatet af 1. Aars Saatidsforsøg er offentliggjort i T. f. L. 5. R. 1. B. 594.

Tabel E 1.

Forsøg med Udlæg i Rug om Foraaret.

Saaet til 4 forskellige Tider.

Gennemsnit af 5 Aar 1880—1885.

Ørsløv.

| Nr.           | Plantens Navn           | Antal Planter efter Udsæd af 100 spire-<br>dygtige Frø.<br>Planterne optalte efter Høst (Oktober) |        |        |                              |        |        |                             |        |        |                             |        |        | Gennemsnit af<br>alle 4 Saatider | Vægt pr. Plante i Gram |  |
|---------------|-------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------|--------|--------|------------------------------|--------|--------|-----------------------------|--------|--------|-----------------------------|--------|--------|----------------------------------|------------------------|--|
|               |                         | 1. Saatid<br>$16\frac{1}{2}$                                                                      |        |        | 2. Saatid<br>$11\frac{1}{3}$ |        |        | 3. Saatid<br>$8\frac{1}{4}$ |        |        | 4. Saatid<br>$4\frac{1}{5}$ |        |        |                                  |                        |  |
|               |                         | Genmsn.                                                                                           | Højest | Lavest | Genmsn.                      | Højest | Lavest | Genmsn.                     | Højest | Lavest | Genmsn.                     | Højest | Lavest |                                  |                        |  |
|               |                         |                                                                                                   |        |        |                              |        |        |                             |        |        |                             |        |        |                                  |                        |  |
| Græsarter.    |                         |                                                                                                   |        |        |                              |        |        |                             |        |        |                             |        |        |                                  |                        |  |
| 1             | Alm. Rajgræs .....      | 12                                                                                                | 15     | 9      | 26                           | 35     | 11     | 24                          | 45     | 15     | 8                           | 11     | 6      | 18                               | 0·51                   |  |
| 2             | Ital. Rajgræs .....     | 13                                                                                                | 25     | 9      | 20                           | 35     | 7      | 26                          | 34     | 23     | 8                           | 14     | 8      | 17                               | 0·81                   |  |
| 3             | Drophavre .....         | 9                                                                                                 | 12     | 7      | 23                           | 51     | 5      | 23                          | 46     | 16     | 8                           | 20     | 3      | 16                               | 0·36                   |  |
| 4             | Blød Hejre .....        | 9                                                                                                 | 24     | 0      | 13                           | 27     | 3      | 16                          | 29     | 5      | 14                          | 20     | 2      | 13                               | 0·20                   |  |
| 5             | Hundegræs .....         | 12                                                                                                | 27     | 2      | 12                           | 27     | 5      | 12                          | 25     | 3      | 4                           | 6      | 2      | 10                               | 0·36                   |  |
| 6             | Engsvingel .....        | 7                                                                                                 | 14     | 1      | 14                           | 23     | 10     | 12                          | 23     | 7      | 3                           | 5      | 2      | 9                                | 0·35                   |  |
| 7             | Agerhejre .....         | 4                                                                                                 | 6      | 1      | 6                            | 8      | 1      | 12                          | 22     | 5      | 10                          | 22     | 5      | 8                                | 0·33                   |  |
| 8             | Fløjlsgræs .....        | 6                                                                                                 | 10     | 1      | 7                            | 11     | 1      | 5                           | 11     | 1      | 2                           | 33     | 0      | 5                                | 0·34                   |  |
| 9             | Alm. Rapgræs*) .....    | 3                                                                                                 | 3      | 2      | 5                            | 7      | 2      | 7                           | 13     | 1      | 4                           | 7      | 1      | 5                                |                        |  |
| 10            | Timothé .....           | 5                                                                                                 | 8      | 1      | 7                            | 19     | 11     | 5                           | 9      | 3      | 2                           | 3      | 1      | 4                                | 0·22                   |  |
| 11            | Eng-Rævehale .....      | 3                                                                                                 | 5      | 2      | 5                            | 11     | 2      | 3                           | 6      | 2      | 1                           | 3      | 0      | 3                                | 0·14                   |  |
| 12            | Stivbladet Svingel*) .. | 2                                                                                                 | 3      | 2      | 5                            | 10     | 1      | 2                           | 4      | 1      | 1                           | 2      | 1      | 3                                | 0·08                   |  |
| 13            | Eng-Rapgræs*) .....     | 1                                                                                                 | 1      | 0      | 2                            | 3      | 0      | 1                           | 2      | 1      | 1                           | 1      | 0      | 1                                |                        |  |
| 14            | Kamgræs*) .....         | 1                                                                                                 | 1      | 0      | 0                            | 1      | 0      | 1                           | 1      | 1      | 1                           | 1      | 0      | 1                                |                        |  |
| Gennemsnit... |                         | 6                                                                                                 |        |        | 10                           |        |        | 11                          |        |        | 5                           |        |        | 8                                |                        |  |
| Bælgplanter.  |                         |                                                                                                   |        |        |                              |        |        |                             |        |        |                             |        |        |                                  |                        |  |
| 1             | Humle-Sneglebælg .....  | 7                                                                                                 | 12     | 1      | 12                           | 23     | 3      | 14                          | 29     | 4      | 11                          | 21     | 6      | 11                               | 1·47                   |  |
| 2             | Gul Rundbælg .....      | 7                                                                                                 | 14     | 3      | 12                           | 38     | 1      | 13                          | 30     | 2      | 4                           | 9      | 0      | 9                                | 2·91                   |  |
| 3             | Rødkløver .....         | 5                                                                                                 | 17     | 0      | 6                            | 13     | 0      | 6                           | 18     | 1      | 3                           | 6      | 0      | 5                                | 0·63                   |  |
| 4             | Alsikekløver .....      | 2                                                                                                 | 4      | 0      | 3                            | 5      | 0      | 3                           | 8      | 1      | 1                           | 2      | 0      | 2                                | 0·44                   |  |
| 5             | Hvidkløver .....        | 3                                                                                                 | 4      | 0      | 2                            | 4      | 0      | 3                           | 5      | 0      | 1                           | 3      | 0      | 2                                | 0·49                   |  |
| Gennemsnit... |                         | 5                                                                                                 |        |        | 7                            |        |        | 8                           |        |        | 4                           |        |        | 6                                |                        |  |

\*) Disse 4 Græsarter har kun været forsøgte de 3 sidste Aar.

snitlig kun givet 26 Planter af 100 spiredygtige Frø ved den gunstigste Saatid. Draphavre gaar ned til 23 og Agerhejre helt ned til 12. Af Bælgplanterne staar Humle-Sneglebælg og Rundbælg i bedste Tilfælde med 13 Planter, Kløverarterne med kun 3 til 5, alt pr. 100 spiredygtige Frø. Betragter vi endelig Saatiderne hver for sig, da er Plantetallet omtrent lige stort ved Udsæd 11. Marts og 8. April, for de fleste Arters Vedkommende dog lidt større ved den sidstnævnte Saatid. Ved første og sidste Saatid er Plantetallet overalt ringere, dog har enkelte Arter som Hundegræs og Fløjlsgræs holdt sig forholdsvis godt ved den tidlige Saaning, medens Hejrearterne staar relativt højt ved den sildige. Ogsaa Bælgplanterne staar gennemgaaende højest ved Udsæd først i April.

M. H. t. Sikkerheden fra Aar til Aar, da fremgaar det af Tallene for højeste og laveste Antal Planter, at den for de storfrøede Græsarter har været ret tilfredsstillende ved de midterste Saatider. Ogsaa for Humle-Sneglebælg er Resultatet her nogenlunde. Rundbælg er lidt daarligere. Men Kløverarterne, der i et enkelt Aar er gaaet helt bort, er kun lykkedes nogenlunde i 2 af 4 Aar.

Ogsaa andre Forhold end Plantetallet er betingende for, hvorvidt en Art egner sig til Indsaaning i Rug om Foraaret; saaledes blev Hejrearterne — navnlig Blød Hejre — ved tidlig Udsæd enaarige, idet de fuldstændig oversprang Buskningsstadiet. Selv efter Saaning 8. Marts var de fleste Planter ved Optagningen afblomstrede og tilmed yderst svage. Hver Plante havde kun skudt en enkelt, traadfin Stængel med et eneste, endestillet Smaaaks. Efter 1., 2., 3. og 4. Saaning fandtes i 1880 af 100 fremspirede Planter følgende Antal blomstrende:

|               |     |     |    |   |
|---------------|-----|-----|----|---|
| Blød Hejre    | 100 | 61  | 50 | 0 |
| Agerhejre     | 100 | 100 | 37 | 2 |
| Ital. Rajgræs | 38  | 28  | 9  | 6 |

Hejrearterne egner sig da ikke til tidlig Udsæd i Rug. Og da Ital. Rajgræs, efter at have blomstret, let dør bort i den paafølgende Vinter, vil det ogsaa være uheldigt at udsaa denne Art meget tidligt, hvor Græsmarkerne udlægges med Rug som Dækfrugt.

M. H. t. Størrelse — Vægt pr. Plante — staar Rajgræsarterne højest blandt Græsserne. De overgaas dog langt af Rundbælg. Vægten er højest ved den første og aftager jævnt ved de senere Saatider. For Bælgplanternes og navnlig igen for Rundbælgens Vedkommende er Forskellen mellem første og sidste Saatid størst.

Vi kommer nu til Forsøgets 2. Afdeling (Tabel E 2). 500 Frøkorn af hver Art blev her udsaaet samtidig med Rugen om Efteraaret og Planterne opgravede og talte efter Rugens Høstning: Denne har dog maaske undertiden været høstet grøn. I det sidste Aar, 1886, fandt Optællingen i hvert Fald Sted d. 26. Juni.

Der er her det ejendommelige Forhold til Stede, at en Del Græsarter har modent Frø før eller samtidig med Rugen. Hvor Fugtighedsforholdene har tilladt disse Frø at spire, faar vi derfor med to Generationer Planter at gøre. I Opgørelsen er de kaldt „store“ og „små“ Planter.

Holder vi os foreløbig til de store Planter, der altsaa har deres Oprindelse fra de Frø, vi selv har saaet, da er det høje Plantetal, der her er opnaaet af Græsarterne, navnlig iøjnefaldende. Arterne er ordnede fra oven nedad efter Antal Planter, og de øverste 8 har gennemsnitlig givet 41 Planter af 100 spiredygtige Frø — over dobbelt saa mange som ved Indsaaning i Rugen i Begyndelsen af April. Ogsaa Sikkerheden har været forbavsende stor. Det laveste Antal Planter her er hyppigt højere end det højeste Antal efter Udsæd i Rug om Foraaret. En meget iøjnefaldende Undtagelse danner dog Hejrearterne: Agerhejre har givet én og Blød Hejre ikke en eneste Plante. Allerede ved Udsaaning i det tidlige Foraar viste disse Arter Tendens til at tilendebringe deres Udvikling samtidig med Rugen, men ved Udsaaning om Efteraaret kommer denne Tilbøjelighed endnu stærkere frem; begge Hejrearter kaster Frø endogsaa før Rugen høstes. Udsaaning af Hejrearterne samtidig med Rugen er da forkastelig, idet man ganske mister Herredømmet over, hvordan disse Arter bliver repræsenterede i Græsmarken: de kan komme til Stede i et urimeligt stort Antal, eller de kan ganske slaa fejl. Ogsaa Rajgræsarterne og Fløjlsgræs har i lovlig høj Grad udviklet modent Frø under Rugen. Til Trods for det høje Plantetal, der her er opnaaet, kan det derfor ikke tilraades at udsaa navnlig Ital. Rajgræs om Efteraaret i Rugen, hvis denne da ikke høstes grøn.

Tabel E 2.

Udlæg i Rug om Efteraaret.  
 Gennemsnit for 4 Aar 18<sup>82</sup>/<sub>83</sub>—18<sup>85</sup>/<sub>86</sub>.  
 Planterne optalte efter Rugens Høstning.

Ørsløv.

| Nr.          | Plantens Navn       | Af 100 spiredygtige Frø fremkom: |        |        |              |        |        |
|--------------|---------------------|----------------------------------|--------|--------|--------------|--------|--------|
|              |                     | Store Planter                    |        |        | Smaa Planter |        |        |
|              |                     | Middel                           | Højest | Lavest | Middel       | Højest | Lavest |
| Græsarter.   |                     |                                  |        |        |              |        |        |
| 1            | Alm. Rajgræs.....   | 53                               | 65     | 40     | 142          | 438    | 0      |
| 2            | Timothé.....        | 51                               | 90     | 21     |              |        |        |
| 3            | Ital. Rajgræs.....  | 47                               | 67     | 20     | 203          | 636    | 0      |
| 4            | Engsvingel.....     | 45                               | 66     | 33     | 3            | 11     | 0      |
| 5            | Drophavre.....      | 42                               | 59     | 27     |              |        |        |
| 6            | Fløjsgræs.....      | 33                               | 47     | 16     | 43           | 128    | 0      |
| 7            | Hundegræs.....      | 32                               | 39     | 22     |              |        |        |
| 8            | Eng-Rævehale.....   | 28                               | 54     | 7      |              |        |        |
| 9            | Agerhejre.....      | 1                                | 2      | 0      | 558          | 1421   | 19     |
| 10           | Blød Hejre.....     | —                                | —      | —      | 447          | 1026   | 10     |
|              | Gennemsnit..        | 33                               |        |        |              |        |        |
| Bælgplanter. |                     |                                  |        |        |              |        |        |
| 1            | Rødkløver.....      | 9                                | 25     | 0      |              |        |        |
| 2            | Humle-Sneglebælg... | 8                                | 16     | 1      |              |        |        |
| 3            | Alsikekløver.....   | 8                                | 28     | 1      |              |        |        |
| 4            | Hvidkløver.....     | 6                                | 23     | 0      |              |        |        |
| 5            | Gul Rundbælg.....   | 3                                | 10     | 0      |              |        |        |
|              | Gennemsnit..        | 7                                |        |        |              |        |        |

Af Bælgplantarne er Humle-Sneglebælg kendelig daarligere her, end ved Udsæd i Rugen om Foraaret og meget daarligere end ved Udsaaning uden Dækfrugt om Efteraaret. Om Rundbælgen gælder det samme, blot i endnu højere Grad. Humle-Sneglebælg er mislykket i ét Aar og Rundbælg i tre. Kløverarterne er kun lykkedes hvert andet Aar, men de har dog gennemsnitlig givet lige saa mange Planter som ved Udsæd

uden Dækfrugt om Efteraaret og dobbelt saa mange Planter som ved Indsaaning i Rugen i April.

Spørgsmaalet om Udlæg i Rug kan endnu paaregne Landmandens Opmærksomhed; adskillige Steder i Landet lægger man til Stadighed ud i Rug, og det vilde være særdeles ønskeligt her at faa undersøgt Forholdene nærmere, for derigennem at faa de praktiske Fordele og Ulemper ved denne Udlægsmaade nærmere belyst.

*Paa Grundlag af nærværende Forsøg kan Udlæg i Rug i Almindelighed ikke særlig anbefales. Kun for de langsomt voksende Græsarter har Spiring og Overvintring været særdeles tilfredsstillende, naar de blev udsaaet sammen med Rugen om Efteraaret. Bælgplanterne og de hurtigvoksende Græsarter bør derimod indsaas i Rugen i det tidlige Foraar — Marts-April, men selv ved Udsæd paa denne Aarstid har Spiringen her været kendelig daarligere end ved Udlæg i Vaarsæd paa sædvanlig Maade.*

Endnu skal tilføjes, at Erfaringerne fra Ørsløv, hvor Rugen vokser kraftigt til, næppe uden videre kan overføres til Landets magre Egne, hvor Rugens Vækst er mindre frodig.

## LISTE

over

de internationale, latinske Navne paa de i ovenstaaende Artikel  
omtalte Plantearter.

---

|                                             |                                             |
|---------------------------------------------|---------------------------------------------|
| Almindelig Rajgræs, <i>Lolium perenne</i> . | Almindelig Rapgræs, <i>Poa trivialis</i> .  |
| Italiensk Rajgræs, <i>L. italicum</i> .     | Eng-Rapgræs, <i>P. pratensis</i> .          |
| Eng-Svingel, <i>Festuca pratensis</i> .     | Gulaks, <i>Anthoxanthum odoratum</i> .      |
| Stivbladet Svingel, <i>F. duriuscula</i> .  | Kamgræs, <i>Cynosurus cristatus</i> .       |
| Blød Hejre, <i>Bromus mollis</i> .          | Fioringræs, <i>Agrostis alba</i> .          |
| Ardenner-Hejre, <i>B. arduennensis</i> .    | Rødkløver, <i>Trifolium pratense</i> .      |
| Ager-Hejre, <i>B. arvensis</i> .            | Alsikekløver, <i>T. hybridum</i> .          |
| Hundegræs, <i>Dactylis glomerata</i> .      | Hvidkløver, <i>T. repens</i> .              |
| Draphavre, <i>Avena elatior</i> .           | Blodkløver, <i>T. incarnatum</i> .          |
| Timothé, <i>Phleum pratense</i> .           | Foder-Lucerne, <i>Medicago sativa</i> .     |
| Eng-Rævehale, <i>Alopecurus pratensis</i> . | Humle-Sneglebælg, <i>M. lupulina</i> .      |
| Flejlsgæs, <i>Holcus lanatus</i> .          | Gul Rundbælg, <i>Anthyllis vulneraria</i> . |

---